

Історія держави і права України: посібник для підготовки до іспиту

У посібнику відповідно до навчальної програми з історії держави і права України розглянуто основні питання виникнення, розвитку і функціонування держави та права України з найдавніших часів до початку ХХІ ст.

Питання посібника розташовано в хронологічному порядку й викладено лаконічно та несуперечливо. Завдяки висвітленню в посібнику лише найсуттєвіших історикоправових явищ він може слугувати своєрідним довідником з історії держави і права України.

Для студентів і аспірантів юридичних закладів вищої освіти, а також усіх, хто цікавиться цією проблематикою.

Д. А. Шигаль, Г. П. Пономарьова

ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА УКРАЇНИ

**Посібник
для підготовки до іспиту**

Харків
«Право»
2024

УДК 340.15(477)
Ш55

Шигаль Д. А.

Ш55 Історія держави і права України : посіб. для підгот. до іспиту /
Д. А. Шигаль, Г. П. Пономарьова. – Харків : Право, 2024. – 194 с.
ISBN 978-617-8448-33-2

У посібнику відповідно до навчальної програми з історії держави і права України розглянуто основні питання виникнення, розвитку і функціонування держави та права України з найдавніших часів до початку XXI ст. Питання посібника розташовано в хронологічному порядку й викладено лаконічно та не-суперечливо. Завдяки висвітленню в посібнику лише найсуттєвіших історико-правових явищ він може слугувати своєрідним довідником з історії держави і права України.

Для студентів і аспірантів юридичних закладів вищої освіти, а також усіх, хто цікавиться цією проблематикою.

УДК 340.15(477)

ISBN 978-617-8448-33-2

© Шигаль Д. А., Пономарьова Г. П.,
2024
© ТОВ «Видавничий дім «Право»,
2024

ЗМІСТ

1.	Предмет і методологія навчальної дисципліни «Історія держави і права України»	8
2.	Держава скіфів: державний лад, джерела і основні риси права	11
3.	Античні міста-держави у Північному Причорномор'ї: суспільний і державний лад, джерела й основні риси права	14
4.	Боспорське царство: державний лад, джерела і основні риси права	16
5.	Формування державності у східних слов'ян. Утворення Русі-України (Київської Русі).....	18
6.	Правове становище феодалів у Русі-Україні (Київській Русі) у IX–XII ст.....	21
7.	Правове становище вільних селян-общинників та смердів у Русі-Україні (Київській Русі) у IX–XII ст.	22
8.	Правове становище закупів, ізгоїв, рядовичів, а також рабів у Русі-Україні (Київській Русі) у IX–XII ст.	23
9.	Правове становище міського населення у Русі-Україні (Київській Русі) у IX–XII ст.	24
10.	Загальна характеристика державного ладу (система сюзеренітету-васалітету, двірсько-вотчинна система, посадництво, кормління) Русі-України (Київської Русі) у IX – XII ст.....	25
11.	Великий київський князь та місцеві князі в механізмі державної влади Русі-України (Київської Русі) у IX – XII ст. Феодалні з'їзди.....	27
12.	Віче, верв – органи самоорганізації населення Русі-України (Київської Русі) у IX – XII ст.....	29
13.	Джерела права Русі-України (Київської Русі) у IX – XII ст.	29
14.	Руська Правда: походження, редакції, списки, значення для вивчення історії права Русі-України (Київської Русі).....	30
15.	Право власності за Руською Правдою. Спадкові правовідносини.....	31
16.	Зобов'язальне право за Руською Правдою	33
17.	Злочини і покарання за Руською Правдою	35
18.	Судочинство за Руською Правдою. Процедура розшуку злочинця (відповідача)	37
19.	Види судових доказів за Руською Правдою	38
20.	Церковні статути князів Володимира і Ярослава Мудрого.....	38
21.	Особливості державно-правового розвитку Русі-України (Київської Русі) на початковому етапі феодалної роздробленості (XII–XIII ст.)	40

22. Галицько-Волинська держава та її значення в історії української державності	42
23. Правове становище населення українських земель у складі Польського Королівства, Великого князівства Литовського і Руського, Речі Посполитої (XIV–XVII ст.)	43
24. Органи публічної влади на українських землях у складі Польського Королівства, Великого князівства Литовського і Руського, Речі Посполитої (XIV–XVII ст.). Управління містами і селами.....	46
25. Магдебурзьке право в Україні, його зміст та джерела.....	49
26. Джерела права на українських землях у складі Польського Королівства, Великого князівства Литовського і Руського, Речі Посполитої (XIV–XVII ст.)	51
27. Виникнення українського козацтва. Запорізьке козацтво. Реєстрове козацтво	52
28. Війна українського народу за визволення з-під влади Речі Посполитої 1648–1654 рр. Її причини, завдання, рушійні сили	54
29. Формування української національної держави у 1648–1654 рр. Основні риси права у 1648–1654 рр.	56
30. Правовий статус України за Переяславською угодою 1654 р. Березневі статті	59
31. Джерела права в Україні у другій половині XVII ст.	60
32. Загальна характеристика цивільного і сімейного права в Україні у другій половині XVII ст.	62
33. Загальна характеристика кримінального права в Україні у другій половині XVII ст.	63
34. Судочинство в Україні у другій половині XVII ст.	65
35. Конституція Пилипа Орлика (1710 р.)	66
36. Державний устрій Гетьманщини у період наступу на її автономію (XVIII ст.)	68
37. Правове становище населення Гетьманщини у період наступу на її автономію (XVIII ст.)	71
38. Джерела права в Україні у XVIII ст. Кодифікація права	73
39. Основні риси цивільного права Гетьманщини у XVIII ст.	76
40. Основні риси кримінального та процесуального права Гетьманщини у XVIII ст.	77
41. Кодифікація права України у першій половині XIX ст. Зібрання Малоросійських прав (1807 р.)	80
42. Джерела права на українських землях під владою Російської імперії у першій половині XIX ст.	83

43.	Органи публічної влади на західноукраїнських землях наприкінці XVIII ст. – у першій половині XIX ст.	84
44.	Джерела і основні риси права на західноукраїнських землях (кінець XVIII – перша половина XIX ст.)	86
45.	Селянська реформа 1861 р. в Російській імперії та її впровадження на підвладних українських землях	88
46.	Органи публічної влади на українських землях під владою Російської імперії у другій половині XIX ст.	90
47.	Система мирової юстиції за судовою реформою 1864 р. в українських губерніях у складі Російської імперії.....	92
48.	Система загальних судів за судовою реформою 1864 р. в українських губерніях у складі Російської імперії.....	93
49.	Суд присяжних за судовою реформою 1864 р.....	95
50.	Прокуратура за судовою реформою 1864 р.	96
51.	Судові слідчі за судовою реформою 1864 р.....	97
52.	Адвокатура за судовою реформою 1864 р.	98
53.	Земська реформа 1864 р. в українських губерніях	99
54.	Міська реформа 1870 р. в українських губерніях	101
55.	Джерела права в Україні у другій половині XIX ст.	102
56.	Основні риси цивільного та сімейного права на українських землях під владою Російської імперії у другій половині XIX ст.	103
57.	Джерела та основні риси кримінального права на українських землях під владою Російської імперії у другій половині XIX ст.	106
58.	Органи публічної влади на західноукраїнських землях у складі Австро-Угорщини (друга половина XIX ст.)	107
59.	Джерела права на західноукраїнських землях у складі Австро-Угорщини (друга половина XIX ст.)	109
60.	Зміни у державному ладі Російської імперії у період революції 1905–1907 рр. Маніфест від 17 жовтня 1905 р.....	111
61.	Діяльність української громади у I та II Державних думах Російської імперії	113
62.	Державний переворот 3 червня 1907 р. у Російській імперії та його наслідки для України. III та IV Державні думи	115
63.	Аграрна реформа П. А. Столипіна 1906 р.: основні положення, особливості проведення в українських губерніях, оцінка результатів.....	116
64.	Зміни в державному ладі Росії у зв'язку з початком Лютневої революції 1917 р. Діяльність Тимчасового уряду та його органи в Україні	117

65.	Ради робітничих, солдатських та селянських депутатів в Україні у 1917 р.	119
66.	Боротьба за національно-державне відродження України. Утворення Української Центральної Ради.....	120
67.	Організація державної влади в Україні у період діяльності Української Центральної Ради	122
68.	I Універсал Української Центральної Ради.....	123
69.	II Універсал Української Центральної Ради	124
70.	III Універсал Української Центральної Ради	126
71.	IV Універсал Української Центральної Ради	127
72.	Законодавство Української Центральної Ради	128
73.	Конституція УНР 1918 р.....	130
74.	Утворення гетьманської держави П. П. Скоропадського. Державний лад гетьманату П. П. Скоропадського.....	131
75.	Законодавство періоду гетьманату П. П. Скоропадського	133
76.	Утворення Директорії. Організація державної влади за часів Директорії	134
77.	Утворення Західноукраїнської Народної Республіки. Організація державної влади в ЗУНР.....	137
78.	I Всеукраїнський з'їзд Рад. Утворення Української Радянської Республіки	140
79.	III Всеукраїнський з'їзд Рад. Конституція УСРР 1919 р.	142
80.	Нова економічна політика та її законодавче регулювання	145
81.	Україна і утворення Союзу РСР	147
82.	Конституція УСРР 1929 р.....	149
83.	Цивільний кодекс УСРР 1922 р.	150
84.	Кримінальний кодекс УСРР 1922 р.....	151
85.	Кодекс законів про працю УСРР 1922 р.	152
86.	Кримінально-процесуальний кодекс УСРР 1922 р.	153
87.	Законодавче регулювання суцільної колективізації та розкуркулювання у 30-ті роки ХХ ст. Голодомор 1932–1933 рр. в Україні	154
88.	Формування адміністративно-командної системи управління в Україні у 30-ті роки ХХ ст.	156
89.	Конституція УРСР 1937 р. Перебудова державних органів УРСР на основі Конституції 1937 р.	158
90.	Політико-адміністративний устрій західноукраїнських земель у 1921–1939 рр.....	160
91.	Основні риси цивільного та трудового законодавства радянської України в 1929–1941 рр.	161

92. Основні риси кримінального та кримінально-процесуального законодавства радянської України у 1929–1941 рр.	162
93. Перебудова державного механізму України під час Другої світової війни.....	164
94. Спроби ООН відновити українську державність у 1941 р.	165
95. Основні риси цивільного та трудового права України у період Другої світової війни	167
96. Основні риси кримінального та кримінально-процесуального права України у період Другої світової війни	168
97. Основні риси права України у післявоєнні роки (1945–1953 рр.)....	169
98. Державний лад України у період десталінізації (1953–1964 рр.).....	171
99. Основні риси права в Україні у період десталінізації (1953–1964 рр.). Друга кодифікація радянського законодавства	174
100. Державний лад України за Конституцією УРСР 1978 р.....	175
101. Зміни у державному ладі України у період перебудови (1985–1991 рр.). Декларація про державний суверенітет України (16 липня 1990 р.).....	178
102. Акт проголошення незалежності України (24 серпня 1991 р.).....	181
103. Розбудова Української незалежної держави (1991–1996 рр.).....	183
104. Розробка і прийняття нової Конституції України 1996 р., її загальна характеристика	186
105. Основні тенденції розвитку держави і права України після прийняття Конституції України 1996 р.....	189
Список літератури	192

Навчальне видання

Шигаль Денис Анатолійович
Пономарьова Ганна Павлівна

ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА УКРАЇНИ

Посібник
для підготовки до іспиту

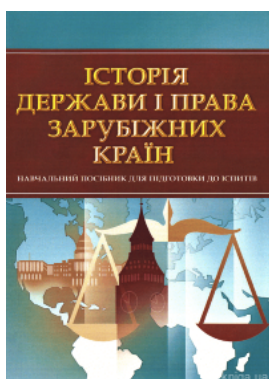
Видається в авторській редакції
Технічний редактор *А. Т. Гринченко*

Підписано до друку 08.05.2024. Формат 60×84/16.
Ум. друк. арк. 11,3. Обл.-вид. арк. 10. Тираж 100 пр. Зам. № 84

ТОВ «Видавничий дім «Право»,
вул. Харківських Дивізій, 11/2, м. Харків, Україна
Для кореспонденції: а/с 822, м. Харків, 61023, Україна
Тел.: (050) 409-08-69, (067) 574-81-20, (063) 254-50-84
Вебсайт: <https://pravo-izdat.com.ua>
E-mail для замовників послуг: verstka@pravo-izdat.com.ua
E-mail для покупців: sales@pravo-izdat.com.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 8024 від 05.12.2023

Виготовлено ТОВ «Промарт»,
вул. Весніна, 12, Харків, 61023, Україна
Тел. (057) 717-25-44
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 5748 від 06.11.2017

Книги, які можуть вас зацікавити

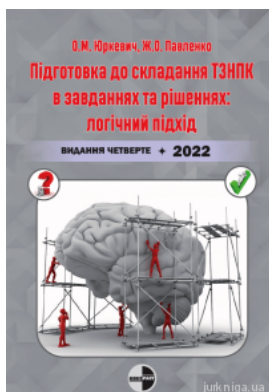
Історія держави і права зарубіжних країн. Навчальний посібник для підготовки до іспитів

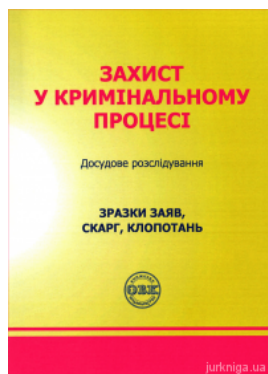
Історія держави і права України. Навчальний посібник для підготовки до іспитів

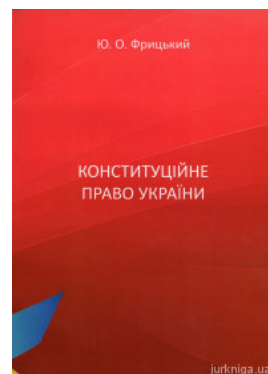
Державно-конфесійне право: довідник захищених дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата і доктора юридичних наук в Україні (1991 - 2017 рр.)

Підготовка до складання ТЗНПК в завданнях та рішеннях: логічний підхід

Захист у кримінальному процесі. Досудове розслідування: Зразки заяв, скарг, клопотань

Конституційне право України

Перейти до галузі права
Теорія держави і права

[Перейти на сайт →](#)